

Maria OPREA
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, România

THE FAILURE OF
SOCIALIZATION
AND DEVIANT BEHAVIORS
OF MINORS
-CASE STUDY FOR ARAD
COUNTY-

Empirical
study

Keywords

socialization
social deviance
juvenile delinquency
anomy
Arad County

JEL Classification

I21, I24, I31, J12, J13

Abstract

Social deviance characteristic of minors and adolescents in particular expresses types of social behaviors that lead to a deep concern on the part of society. These behaviors can be the result of failure in primary socialization, the absence of an affective climate in disorganized families, and are often determined by the impossibility of school, as a socializing entity, to compensate for the educational errors of the family of origin as well as the negative influence of peer groups. The failure of socialization can even lead to juvenile delinquency, behaviors that stray from the legal norm and fall under criminal law sanctions so that a part of these minors end up under the supervision of probation services or worse, in the prison system. Based on these considerations the study conducted aims to highlight some anomic behaviors of Arad County minors, their specific family environment, school environment, entourage as well as the formulation of measures regarding the decrease of deviant phenomena of minors.

Introducere

În perioada contemporană, valori precum libertatea sau dreptatea, se află în atenția gândirii politice și juridice, au fost elaborate documente cu caracter universal prin care sunt promovate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Legea nu implică dimensiunea opționalului. Norma morală sau juridică se impune individului, are caracter de obligativitate, este constrângătoare în raport cu el, este imperativă, condiție a ordinii sociale, fundament al controlului social. În absența respectului legii, societatea devine disfuncțională, se instituie dezordinea socială, apar fenomenele de tip anomic. Cel care explicitează conceptul de anomie, ca abatere de la normă, Durkheim, afirma că „nu se poate concepe sau imagina o societate de sfinți, un schit exemplar și perfect”(Durkheim,1993, p.16), evidențiind astfel prezența unor acțiuni sociale care se abat de la norme. Normele sociale indică ceea ce este greșit, cinstit sau necinstit, stabilind zona de permisibilitate a acțiunii indivizilor sau grupurilor sociale. Acționează ca instrumente de control, stabilesc limitele până la care comportamentul nu riscă să fie considerat deviant. Devianța reprezintă ansamblul comportamentelor care violează așteptările instituționalizate, acele așteptări care sunt împărțite sau recunoscute ca legitime în cadrul unui sistem social.

Realitatea momentului ne aduce în fața unor manifestări comportamental-atitudinale ale minorilor care, în absența unei educații familiale solide, dar sub influența unor factori externi negativi, context social defavorabil, ajung să abandoneze cursurile școlilor iar, dacă se rialiază unor grupuri periculoase, criminogene, vor putea fi direcționați spre delincvență, ajungând să cunoască mediul penitenciarilor. Vorbim, deci, despre rolul principalelor instanțe socializatoare, familia, școala, grupul de similaritate, care au înregistrat, în cazul unor astfel de comportamente, un eșec semnificativ, ce va proiecta un segment de tineri într-o realitate blamată de societate, de multe ori, fără mari șanse de reabilitare.

Devianță socială și delincvență. Delincvența juvenilă

Există mai multe perspective teoretice cu privire la devianță și delict, relevante fiind teoriile biologiste, psihologice sau sociologice (Giddens, 2000). Acestea evidențiază cauzalitatea multiplă a comportamentelor deviante, precum și factorii favorizanți ai acestor manifestări de tip anomic. Anomia, ca abatere de la normă în plan individual sau ca o dereglare funcțională în plan social, conduce la predevianță, devianță, delincvență și criminalitate. Dacă am identifica principalele

condiții și factori generatori ai devianței sociale, aceștia ar putea fi (Ciuchi, 2011, p. 23): absența socializării primare, familia-problemă, indiferența și neglijența părinților, climatul familial conflictual, inadaptarea socială, cu influență asupra delincvenței, influența grupurilor delictogene, violența prezentată în mass-media etc. Putem defini devianța drept „ansamblul conduitelor pe care membrii unui grup le judecă drept neconforme cu așteptările, normele sau valorile lor și care, în consecință, riscă să trezească din partea lor reprobare și sancțiuni”(Cusson, 1992, în Boudon, 1992, p. 440). Delincvența este operantă doar în raport cu criteriul normelor penale, cu urmările vătămătoare ale unor acte sociale, sancționate din punct de vedere juridic și definește ansamblul conduitelor aflate în conflict cu valorile de normă penală. Delincvența sau criminalitatea exprimă ansamblul faptelor antisociale incriminate de legea penală, săvârșite într-o anumită perioadă într-o societate (Berindei, 2006). Ca formă particulară a delincvenței, este delincvența juvenilă, care cuprinde ansamblul infracțiunilor săvârșite într-o anumită perioadă de către minorii dintr-o societate, folosindu-se ca și criteriu de delimitare vârsta celor care au comis infracțiunile (idem). Criminalitatea sau delincvența se aplică diferitelor forme de comportament și la categorii eterogene de minori sau adolescenți care transgresează legea: minori abandonați de părinți sau educatori și care se integrează unor anturaje delincvente; cei care au fugit de la domiciliu sau din mediul școlar, ca urmare a aplicării unor sancțiuni aspre, brutale, vagabondând prin diverse locuri; cei care au nevoie de protecție și de îngrijire pentru diferite motive, de natură familială sau din cauza unor aspecte ale structurii de personalitate (ibidem, p. 25).

Socializarea și rolul acesteia în formarea și dezvoltarea personalității copilului

O mare parte a faptelor anomice sunt determinate de modul deficitar în care s-a realizat procesul de socializare primară în familie, dacă s-au încălcat sau nu obișnuințele, valorile și normele de viață comunitară și socială, în general. Eșecul socializării primare, a neconcordanței dintre exigențele educative și convingerile și aspirațiile tânărului, pot conduce la un tip de personalitate morală distorsionată, labilă, în conflict latent cu normele sociale. Locul „gol” rămas în absența coordonării eforturilor factorilor socializatori, familia și școala, conduce la un alt tip de „socializare”, cea negativă, numită și „dresaj criminal” sau „profesionalizare” a delincvenților (Berindei, 2006) de către bandele deja constituite, rolul familiei fiind luat de alți factori extra-familiali (bandele de cartier, mass-media, grupurile de joacă etc.). Ponderea importantă a minorilor în ansamblul persoanelor

deviante sau criminale exprimă un deficit de socializare, de cele mai multe ori, deficiențele din socializarea primară afectează socializarea secundară, în special în ceea ce privește școala. Manifestările deviante din mediul școlar pot fi considerate drept „ansamblul comportamentelor care încalcă sau transgresează normele și valorile școlare” (Neamțu, 2003, p. 26). Aceste atitudini pot conduce la o devalorizare a culturii școlare, se ajunge la optica în conformitate cu care, între profesori și elevi ar exista un adevărat „război moral” (Rice, Harris, 1995, apud Neamțu, 2003, p. 36). Ca principale forme de manifestare a devianței școlare, se pot aminti: minciuna, violențele verbale și fizice, egoismul, lenea, inconsecvența comportamentală, copiatul, fumatul ostentativ, bruscarea fetelor de către băieți, refuzul de a saluta, copiatul, diferite atitudini nonconformiste, precum și forme mai grave: furtul, vagabondajul, tâlhăria, consumul curent de alcool și droguri, prostituția, manifestări perverse (idem). Trecerea de la devianță la delincvență sau criminalitate este favorizată de degradarea instanțelor de control social, care conduc la frânarea procesului de socializare. Trebuie subliniat și faptul că orientarea delincventă poate fi favorizată și de anumiți factori individuali de personalitate. Ca factori individuali de personalitate a tânărului delincvent, vorbim despre persoane cu deficit de maturizare socială (Cânepa, 1987, apud Ciuchi, 2011, p. 65): toleranță scăzută la frustrare, impulsivitate și agresivitate, subestimarea gravității greșelilor și actelor antisociale comise, dorința realizării unei vieți ușoare, fără muncă, opoziție față de normele juridice, morale și respingerea acestora, devalorizarea de sine etc. Devianța devine delincvență prin „manifestări și etape specifice (idem, p. 63): fuga de acasă sau vagabondajul; „integrarea” în bande deviante; încălcarea legii și a normelor comunitare; participarea la fapte criminale etc.” Carențele de autoritate parentală (Mucchielli, Vincent, apud Ciuchi, 2011, p. 66) sunt determinate de insuficiența supraveghere sau chiar o lipsă totală de supraveghere a minorilor, de aspecte referitoare la afectivitatea parentală, respectiv la privarea unor copii de căldura mediului familial. Sunt favorizante condiții precum alcoolismul, promiscuitatea morală, antecedente penale etc. Eșecul în ceea ce privește socializarea primară nu poate fi compensat de către școală, care este lipsită de caracterul afectiv, specific familiei. Corelat cu manifestarea deviantă apare grupul delictogen, majoritatea faptelor delincvente sunt săvârșite în grup. Conduitele delincvente ale minorilor conduc, cel mai adesea, la privarea de libertate, aceștia ajungând în mediul penitenciar.

Metodologia cercetării

Scopul: evidenția extensiei fenomenului, identificarea principalelor cauze ale acestor comportamente, tipurile dominante de acte deviante specifice minorilor.

Obiective: realizarea unei diagnoze a fenomenului devianței sociale în rândul minorilor, factorii favorizanți, gradul de implicare a familiei și școlii în educația copilului, influența grupului de similaritate, a anturajului, precum și formularea unor măsuri de prevenire și diminuare a acestor manifestări anomice.

Ipotezele cercetării

a) Familiile dezorganizate, cu un stil educativ deficitar și control parental insuficient manifestat, pot favoriza în mai mare măsură comportamentele deviante sau delincvente ale minorilor;

b) Elevii care manifestă comportamente deviante în mediul școlar, acumulează absențe nemotivate, abandonează școala, aderă la grupuri de similaritate cu potențial infracțional, sunt mult mai predispuși spre delincvență juvenilă.

Metode și tehnici de cercetare

Cercetare calitativă - interviu semistrukturat; Analiza documentelor; Observația; Studiul de caz. Baza de date a fost realizată cu sprijinul instituțiilor locale, la sfârșitul anului 2014 și începutul anului 2015: Inspectoratul Școlar al Județului Arad, Serviciul de Probațiune de pe lângă Tribunalul Arad, Penitenciarul Arad.

Manifestări deviante și delincvente ale minorilor din județul Arad

Pornind de la aspectele comportamental-atitudinale caracteristice adolescenților, a abaterilor de la comportamentul socialmente dezirabil, am realizat un studiu privind manifestările cu caracter deviant ale minorilor din județul Arad, iar concluzia care se impune este aceea că factorii explicativi determinanți ai devianței sociale sunt erorile socializării primare și secundare. Au fost analizate manifestările comportamentale deviante ale minorilor în mediul școlar, a celor aflați sub supravegherea Serviciului de Probațiune și din penitenciar. În ceea ce privește mediul școlar, un număr de 612 elevi au săvârșit diverse abateri disciplinare, pe parcursul unui semestru, de la absențe nemotivate, chiul, atitudini inadecvate în raport cu colegii sau cadrele didactice, dezinteres față de școală, abandon școlar, fumat, lipsa de respect față de autoritatea școlară, până la fapte grave, de forma agresivității verbale sau fizice, furt etc.). Procentul băieților (62%) în raport cu fetele (38%), exprimă diferențele specific de gen și se încadrează în caracteristicile comportamentale

normale, băieții fiind mult mai implicați mai ales în agresivitatea deschisă. Ca mediu de rezidență, elevii din rural care au abateri disciplinare reprezintă 65,36%, iar cei din mediul urban, de 34,64%. Cele mai multe absențe nemotivate din mediul rural sunt cauzate de implicarea copiilor de către familie în activități gospodărești, familii numeroase, sărace, precum și problema navetei spre școală elevilor.

Din totalul celor 612 elevi, 509 (83,18%) au înregistrat absențe nemotivate numeroase sau au abandonat școala, 101 (16,50%) prezintă alte comportamente deviate în mediul școlar, iar în 2 cazuri (0,32%) este vorba despre absențe nemotivate din motive medicale. Un număr de 179 elevi au abandonat cursurile școlare (29,25%), iar motivele exprimate sunt: 42 elevi (23,47%) invocă situația financiară precară a familiei, aspect care i-a determinat să se angajeze pentru sprijinirea familiei; pentru 30 elevi se consideră că motivul ar fi proveniența lor din familii dezorganizate (16, 75%); 84 (46, 93%) dintre elevi refuză participarea la cursuri; 12 (6,70%) manifestă dezinteres total față de școală; 5 (2, 80%) s-au căsătorit ori au copii în îngrijire; 2 (1,12%) au lipsit din motive medicale; 4 elevi (2, 24%) au fost exmatriculați. Absențele nemotivate conduc, în mod necesar, la scăderea notei la purtare a elevului. Vorbim, în aceste cazuri, despre absențe/elev în număr de: 107, 197, 210, 252, 277, 286, 293, 323, 359 etc., doar pentru un semestru al unui an școlar (Figura no. 1) și note scăzute la purtare de: 1, 2, 3, sau 4. Trebuie evidențiată corelația abandon școlar-delinvență, abandonul școlar fiind principalul indicator al orientării indivizilor către o carieră delinvență, o expresie a devalorizării educației școlare, marchează eșecul adaptării școlare și sociale.

Dacă analizăm tipul de familie a elevilor care au abandonat școala, din totalul celor 179 cazuri, 115 dintre aceștia (64, 24%) provin din familii dezorganizate, iar 64 dintre ei (35, 76%) se află în familii organizate (Figura 2). O familie neorganizată, unde lipsește fie modelul matern, fie cel patern, face față mai greu provocărilor privind creșterea și educația copiilor sau susținerea lor financiară, știut fiind faptul că rata sărăciei este mult mai ridicată la nivelul familiilor monoparentale, dependente în mare măsură de suportul social. Absența unuia dintre părinți, lipsa climatului afectiv, nesupravegherea copilului, pot lesne conduce la aderarea acestuia la grupuri cu caracter infracțional, care îi încurajează spre devalorizarea școlii și implicarea în comportamente de tip deviant sau chiar delinvență.

Faptul că devianța școlară poate ușor conduce la delinvență este confirmat și de prezența minorilor în baza de date a Serviciului de Probațiune Arad, unde, din totalul celor 1.328 persoane care au făcut acte cu caracter antisocial, în ultimii 5 ani, majoritatea este reprezentată de către minori (919, 69,20%), fie elevi, fie cei care nu mai

frecventează școala, sau o parte dintre ei, pentru care acest lucru nu a putut fi identificat. Printre faptele săvârșite amintim: consumul de alcool, consumul de droguri, atentate la demnitatea și siguranța persoanei, complicitate, furtul, furtul calificat, distrugere, vătămare corporală, lovire sau alte violențe, violare de domiciliu, ucidere din culpă, profanare de morminte, act sexual cu un minor, ultraj contra bunelor moravuri, etc., toate fiind supuse sancțiunii legii. Pondere ridicată a minorilor este și o consecință a faptului că se manifestă o toleranță prea mare în raport cu absențele nemotivate ale elevilor, nu se realizează o constantă legătură dintre școală și familie. Sub incidența acestor fapte se află minori, atât din mediul rural, cât și din mediul urban, dar se poate constata o pondere mai mare a celor din mediul urban, unde oportunitatea unor astfel de conduite este mult mai ridicată. Nivelul de școlarizare a minorilor vorbește de la sine: din 919 minori, 213 (23,17%) sunt la nivel de studii primare, 439 (47,76%), studii gimnaziale, 174 (18,95%), studii liceale, 65 (7,07%) se află în situația de abandon școlar și pentru 28 minori (3,05%) nu s-a putut realiza evaluarea din perspectiva nivelului de școlarizare. Majoritatea minorilor se încadrează la nivel de învățământ gimnazial și primar (Figura 3). Gradul scăzut de școlarizare exprimă faptul că, în absența preocupărilor școlare, alternativele cu tentă periculoasă nu au întârziat să apară.

Faptele săvârșite de către minorii care se află în evidența Serviciului de Probațiune Arad, sunt sancționate în conformitate cu mai multe articole de lege, cele mai frecvente fiind: articolul 180 CP, 181 CP, 182 CP, 189 CP, 192 CP, 198 CP, 208 CP; 209 CP, 211 CP, 217 CP, 219 CP, 221 CP, 321 CP. O parte a minorilor care au săvârșit încălcări ale normelor penale se află la Penitenciarul din Arad, unde, în perioada 2009-2014, au fost reținuți un număr de 36 minori, unii dintre ei elevi. Din perspectiva genului, sunt doar 2 cazuri (5, 55%) în care fetele se află în regim închis și 34 de băieți (94, 45%). Se poate considera că, în cazul minorilor din penitenciar, factorii socializatori au eșuat semnificativ în rolul lor de educare, formare și dezvoltare firească a acestor adolescenți. Nivelul lor de educație prezintă un tablou îngrijorător pentru societate, vorbim despre minori care nu au fost deloc la cursuri: 3 dintre minori (8, 35%); 10 minori nu au finalizat nici măcar studiile primare (27, 77%), având doar 2 sau 3 clase, unii au rămas repenți ani la rând. Cei mai mulți minori au studii gimnaziale (52, 77%), care sunt, de fapt, 5, 7 clase, rareori 8 clase, vorbim despre abandon școlar, eșec școlar (repente), în condițiile în care, după vârstă, minorii s-ar încadra nivelului liceal. Pentru 4 minori (11, 11%), traiectoria lor școlară a fost frântă din cauza infracțiunilor săvârșite ca elevi (în clasa a 9-a sau a 10-a), ca urmare, au schimbat locul din bancă cu cel din centrele de detenție sau

penitenciar (Figura 4). Se evidențiază din nou faptul că atunci când familia și școala nu-și realizează rolul socializator pe deplin, minorul ajunge să se refugieze în acțiuni distructive, pentru sine și pentru cei din jur.

Din perspectiva tipului de infracțiune săvârșită de către minorii din penitenciar, 19 minori (52, 78%) au fost implicați în infracțiunea de tâlhărie (art. 211, C.P.), 15 minori (41, 67%) au săvârșit fapte de furt calificat (art. 209, C.P.) și au fost 2 cazuri (5, 55%) de omor (art. 175, C.P.) (Figura 5).

Situația minorilor din penitenciar, din perspectiva tipului de familie, confirmă, din nefericire, faptul că o familie neorganizată favorizează, în mai mare măsură, o conduită de tip deviant sau delinvent a copilului, în 58,34% din cazuri familia de origine este dezorganizată, doar pentru 33,33% dintre aceștia familia fiind organizată, constituită legal, iar în 8,33% din cazuri, nu s-a putut realiza evaluarea condiției familiale (Figura 6).

În ceea ce-i privește pe minorii din penitenciar, în majoritatea situațiilor, anturajul acestora a fost unul de tip infracțional (61, 12%). În cazul lor, relația pare directă, respectiv, familie dezorganizată, în cea mai mare parte a cazurilor, lipsa educației școlare, grup infracțional, cu rezultanta: fapte de tip penal și privare de libertate (Figura 7). Deci, majoritatea adolescenților aflați în penitenciar sau la centrele de detenție au fost implicați în cadrul unor astfel de grupuri infracționale, acestea potențând, atunci când familia nu a fost suficient de puternică, înclinația spre un comportament deviant sau delinvent.

Concluzii

În cazul minorilor care au avut un comportament deviant, se justifică aprecierea că familia, prin specificul procesului de socializare, nu a reușit să determine însușirea, de către copil, a aceluși tip de comportament socialmente dezirabil, nu a determinat constituirea deprinderilor corecte de conduită, însușirea și respectul pentru normele morale și sociale, pentru valori, modelul parental poate fi uneori un model negativ. Școala, la rândul ei, ca instanță formativă și educativă, în unele situații, a eșuat în procesul educațional, neputând compensa unele carențe educative cu care a venit copilul sau nu și-a impus normele și valorile specifice, astfel încât elevul să găsească un suport social în instituția școlară. Pe de altă parte, nu trebuie ignorat grupul de similaritate, care transcende, de multe ori, autoritatea parentală sau școlară. În dorința lor de valorizare și autovalorizare, în perioada în care căutarea identității de sine este manifestă, minorul identifică în exterior ceea ce nu-i poate oferi familia sau școala, grupul de prieteni asigură aparenta independență și libertatea iluzorie pentru minori, în special atunci când vorbim despre adolescenți. De

fapt, se poate spune că procesul de socializare nu și-a atins obiectivele, a eșuat în raport cu acești minori.

Biografie

Maria OPREA este conferențiar universitar dr. la Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, Departamentul de Științe Psiho-socio-umane. Predă cursuri de *Psihologie socială, Sociologie, Sociologia devianței, Consiliere și orientare școlară*. A absolvit cursurile Universității Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, în anul 1977. Este doctor în sociologie din anul 2010. Are preocupări privind cercetarea grupurilor vulnerabile din județul Arad, precum elevii cu părinții plecați la muncă în străinătate, familiile monoparentale, mamele adolescente, delincvența juvenilă. A publicat cărți, o serie de studii și articole în reviste de specialitate sau în volume colective. Printre acestea, amintim: „*Actualitatea teoriilor sociologice ale educației*”, 2007, „*Excluziunea școlară și consecințele sale asupra procesului de integrare socială a copilului*”, 2008, „*100 de întrebări din domeniul filosofiei*”, 2009, „*Aspecte privind integrarea școlară a elevilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate*”, în vol. Școală, cultură, națiune, 2010, „*International Migration and the Vulnerability of Certain Social Groups*”, în Science and Humanism in the Knowledge Society, 2013, *Grupuri vulnerabile: familia monoparentală și mamele adolescente*-studiu de caz pentru județul Arad, 2014, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, *Devianță socială și delincvență juvenilă*-cazul județului Arad, 2015, „Vasile Goldiș” University Press Arad.

Bibliografie

- [1] Berindei, A.R. (2006). *Criminalitatea juvenilă* [Juvenile criminality]. Iași: Editura Lumen.
- [2] Ciuchi, O. (2011). *Devianță și criminalitate într-o societate în tranziție* [Deviance and criminality in a transition society]. Iași: Editura Lumen.
- [3] Cănepa, G. (1987). La personalite criminelle [The criminal personality]. *Revue internationale de criminology et de police technique* (No.1).
- [4] Cusson, M., (1992), Deviance, în Boudon, R. (coord.)(1992). *Tratat de sociologie* [Sociology treaty]. București: Editura Humanitas.
- [5] Cusson, M. (2002). *Prevenir la delinquance: les methodes efficaces* [Preventing delinquency: efficient methods] Paris: Presses Universitaires de France.

- [6] Durkheim, E. (1993). *Despre sinucidere* [Concerning suicide]. Iași: Institutul European.
- [7] Giddens, A. (2000). *Sociologie (traducere)* [Sociology]. București: Editura BIC ALL.
- [8] Neamțu, C. (2003). *Devianța școlară* [School deviance]. Iași: Polirom.

- [9] ***Inspectoratul Școlar al Județului Arad website. (2015). Retrieved from <http://www.isjarad.ro/>
- [10] ***Serviciul de Probațiune de pe lângă Tribunalul Arad. (2014). www.probațiune.arad@just.ro
- [11] ***Penitenciarul Arad. (2015). anp.gov.ro/web/penitenciarul-arad

Figuri:

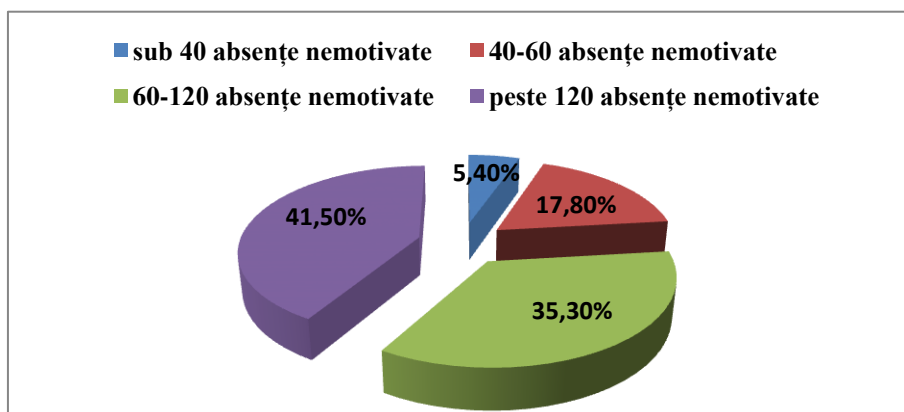

Figura no.1. Situația absențelor nemotivate

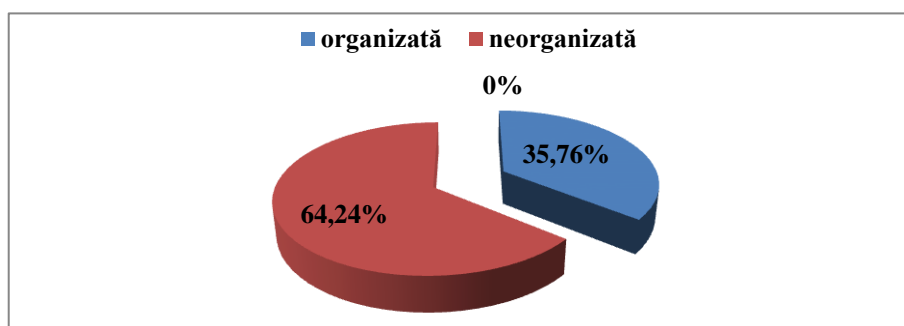

Figura no.2. Tipul de familie a elevilor care au abandonat școala

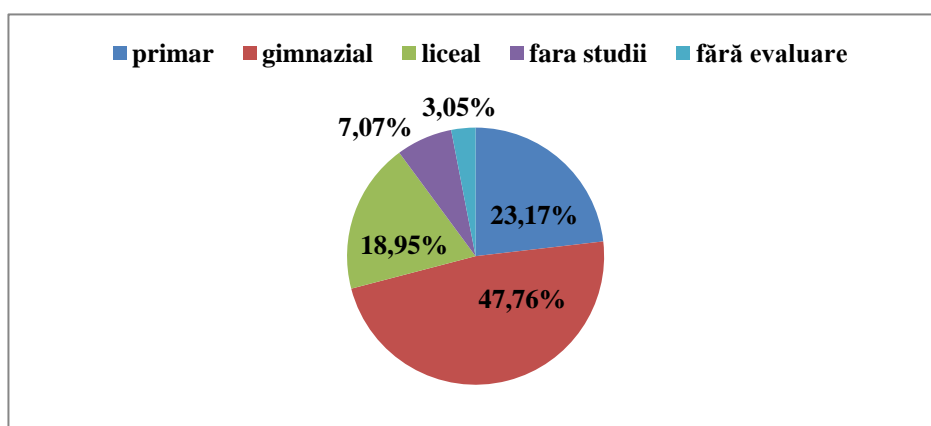

Figura no.3. Nivelul de școlarizare al minorilor aflați în evidența serviciului de probațiune

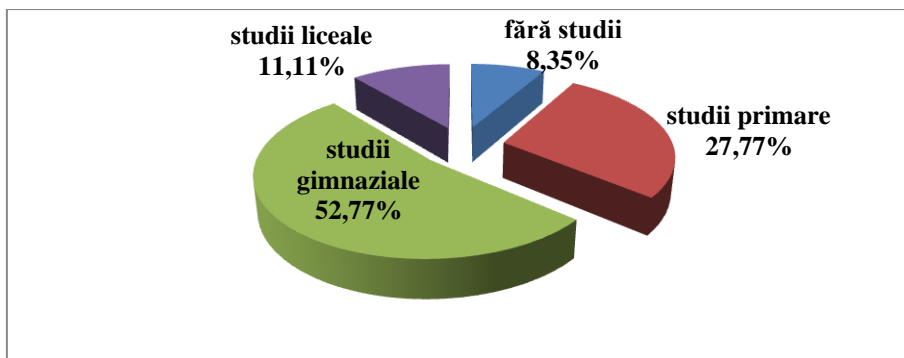

Figura no. 4. Nivelul de școlarizare a minorilor din penitenciar

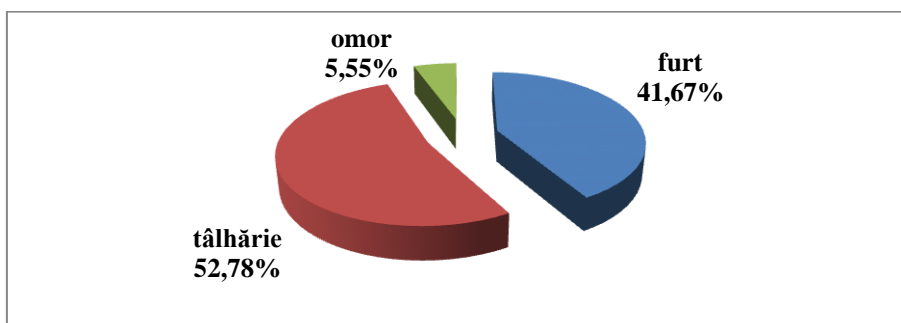

Figura no. 5. Infracțiunile săvârșite de către minorii din penitenciar

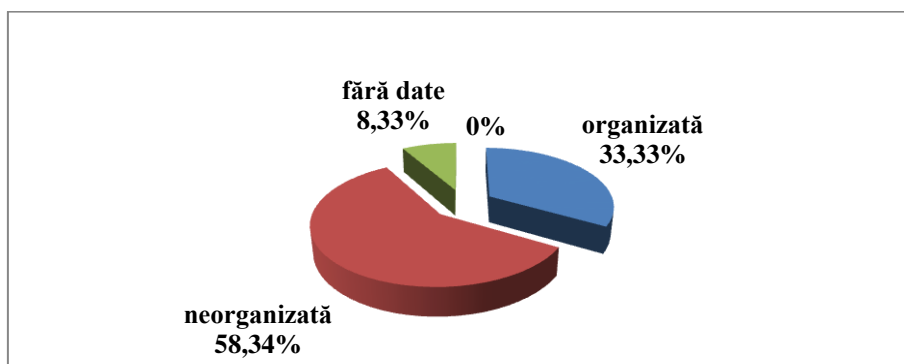

Figura no. 6. Tipul de familie a minorilor din penitenciar

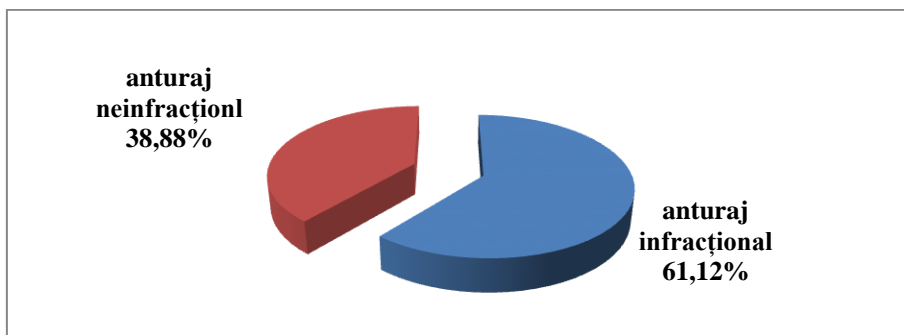

Figura no. 7. Tipul de anturaj al minorilor din penitenciar

